

EN CATALÀ!

Pla de xoc per a l'ensenyament

Índex

Antecedents	5
Situació actual i dades d'interès	8
Objectius	12
El Pla per a la incentivació del català	12

Antecedents

Totes les comunitats lingüístiques tenen dret a viure de manera plenament normal en la seva llengua al seu territori. I la llengua catalana, pròpia de les Balears, és un element identificador d'aquesta societat que vertebrava la nostra identitat. El català té una funció cabdal que garanteix la cohesió social dins un entorn plurilingüe i multicultural com el de les Illes actualment. Per això, cal fer possible la normalització progressiva en tots els àmbits de la societat que n'asseguri al seu territori històric la continuïtat i contribuir, d'aquesta manera, a la diversitat lingüística mundial.

El panorama sociològic ha canviat diametralment d'ençà del segle XX per l'augment i composició de la demografia, per mor de l'arribada de contingents migratoris d'ençà del canvi de segle.

El context actual és molt preocupant pel retrocés de l'ús de la llengua en els diferents àmbits socials. El model econòmic provoca la massificació turística, sobreexplotació del territori, problemes d'habitatge i precarietat laboral, cosa que afecta també en l'ús del català. Però cal crear un àmbit efectiu de convivència basat en el reconeixement positiu de la diversitat i un projecte de futur equitatiu que asseguri la primacia de la llengua i la cultura catalanes.

L'Estatut d'Autonomia, que es reformà l'any 2007, recull en l'article 4 que la llengua pròpia i oficial de les Illes Balears és la catalana. A l'article 4.3 prescriu que «les institucions de les Illes Balears garantiran l'ús normal i oficial dels dos idiomes, prendran les mesures necessàries per assegurar-ne el coneixement i crearan les condicions que permetin arribar a la igualtat plena de les dues llengües quant als drets dels ciutadans de les Illes Balears».

Doncs bé, el Govern autonòmic actual, sorgit de les eleccions de maig de 2023, no tan sols abandona la responsabilitat que li assigna l'esmentat article, sinó que hi actua decididament en contra amb mesures que permeten d'esquivar l'aprenentatge de l'idioma o que en restringeixen l'ús normal en relació amb els serveis públics. Alhora, promouen la desigualtat, segregació i marginació de la llengua pròpia.

Cal posar de manifest que l'equip de seguiment de la Carta Europea de les Llengües Regionals o Minoritàries (CELRoM) ha amonestat l'Estat espanyol per la manca de compliment d'objectius, com ara la igualtat en el coneixement de les llengües (allà on n'hi ha més d'una d'oficial).

Per la seva banda, la Llei de normalització lingüística, que té un abast limitat (de fet, només tracta l'Administració, l'ensenyament i els mitjans de comunicació), no inclou molts àmbits d'ús, especialment tots els que s'han creat (i no són pocs) amb l'evolució de la societat en aquests gairebé quaranta anys.

La Llei fou aprovada el 1986 per unanimitat de tots els partits del Parlament en temps de Gabriel Cañellas, fet que il·lustra el consens lingüístic del moment; però aquesta situació avui dia esdevindria impossible. Molts articles de la Llei de normalització encara no s'han desplegat completament, malgrat haver comptat amb tots els colors polítics al Govern. És més, pràcticament, l'únic àmbit en què s'ha desenvolupat és el de l'ensenyament, on precisament es reben els atacs més forts. La responsabilitat de la normalització del català no pot recaure únicament sobre l'escola, mentre s'incompleix a la resta d'àmbits. Però si la societat delega responsabilitats en l'escola, hi ha d'haver una inversió de recursos en correspondència.

Convé fer un esment especial del títol IV de la Llei de normalització, de la importància i transcendència del seu contingut i de la manca de desplegament que aquest apartat ha tingut durant els anys de vigència. Parla de la funció normalitzadora dels poders públics: en l'article 33, per exemple, recull que els poders públics de la Comunitat autònoma "adoptaran les mesures pertinents i proveiran dels mitjans necessaris per al coneixement i l'ús de la llengua catalana en tots els àmbits i activitats de la vida social".

L'article 39, per la seva banda, contempla que el Govern de la Comunitat autònoma "assumirà la planificació, organització, coordinació i supervisió del procés de normalització de la llengua catalana i ha d'informar anualment el Parlament sobre la seva evolució". Malauradament res més enfora de la realitat, en una

mostra més de negligència flagrant de l'Administració de tots els colors polítics.

L'any 1997 s'aprovà el Decret 92/1997, conegut com Decret de mínims, que regula l'ús i l'ensenyament de la llengua catalana (per exemple, recull que les àrees de naturals i socials s'hauran d'impartir en català tant a primària com a secundària, encara que una disposició permeti modificar aquestes matèries per unes altres que, semblantment, restarien blindades en català). El Decret estableix així que almenys la meitat del còmput horari en els centres educatius no universitaris ha de ser en català.

Del 1999 al 2003, durant la presidència de Francesc Antich, hi hagué una política educativa que tingué l'objectiu de treure el màxim rendiment possible al Decret de mínims amb una feina a fons per a l'augment de l'ensenyament en català. En quatre anys, va augmentar un 13%. Moltes de les mesures idees, durant aquells quatre anys, foren aplicades.

L'any 2012 el Govern de José Ramón Bauzá intentà d'anorrear el model lingüístic escolar de les Illes amb la imposició del Tractament integrat de llengües (TIL), que tingué una oposició frontal del sector educatiu i de la majoria de la societat. Val a dir que això generà una de les manifestacions més multitudinàries viscuda mai a l'Arxipèlag; a Mallorca, Menorca i les Pitiüses, més de 100.000 persones sortiren als carrers per protestar contra les polítiques lingüístiques del president Bauzá en un crit que fou unànime. A part, també suprimí el Servei d'Ensenyament del Català dependent de la Conselleria d'Educació.

La Llei 1/2022 d'educació de les Illes Balears (LEIB), per la seva banda, recull que els alumnes no podran ser segregats per cap raó, tampoc per motius de llengua, i que hom ha de dotar els centres dels recursos necessaris per atendre satisfactòriament tot l'alumnat (art. 22.3). Pel que fa al model lingüístic del sistema educatiu de les Illes, a l'article 135 de l'esmentada Llei, que desenvolupa els principis del model lingüístic, l'apartat e) fixa la «garantia de no-discriminació dels alumnes i de no-separació en centres i grups classe diferents per raó de llengua».

Entre els incompliments més greus de la responsabilitat del Govern autonòmic en l'àmbit educatiu hi ha els que es deriven dels acords amb Vox de la legislatura 2023-27, que trenquen amb el mandat de l'esmentada LEIB. Per la seva banda, l'Acord de millora de 2023, en el punt 30, recull el compromís de negociar «un pla de xoc de mesures socioeducatives per promoure un major ús de la llengua catalana als centres educatius».

El Pla per a la incentivació del català és, per tant, un punt de l'Acord de 2023 i no hi ha gens de pressa per complir aquest punt de l'acord, quan en altres temes fem més via. Així, el curs 2024-25, sense cap fonament pedagògic ni cap diagnosi inicial de la situació del català als centres, la Conselleria posà en marxa unilateralment el Pla Pilot Voluntari per a la Lliure Elecció de llengua a primària al curs 2025-26. No només no rebé cap adhesió dels centres públics sinó que també s'hi ha engegat una campanya pública contra el Pla Pilot i una altra a favor de l'elecció del català com a llengua de primer ensenyament. A part d'això, tan sols 11 centres concertats s'hi van afegir, exclusivament de Mallorca i Eivissa. Un cop més, es fa servir la llengua com a moneda de canvi per fer política, en aquest cas, a l'àmbit educatiu.

Sense cap avaluació del succeït el curs anterior, la resolució per al curs 2025-26 preveu l'ampliació del Pla Pilot Voluntari per a la Lliure Elecció de Llengua per a l'etapa de secundària, malgrat que el conseller Antoni Vera anuncià que no s'oferiria en aquesta etapa. A més, s'hi podran incorporar nous centres de primària, tot i el rebuig unànime expressat al curs 2024-25 per part dels centres.

Situació actual i dades d'interès

Tots els indicadors sobre la situació i pervivència del català fan palesa la regressió de la llengua pròpia en els diferents àmbits i, en particular, als educatius.

Diversos estudis de sociolingüística -com el recent *Actituds i usos lingüístics dels joves de les Illes Balears* (2023) o l'*Enquesta d'usos lingüístics a les Illes Balears*, el darrer publicat amb resultats de totes les Illes l'any 2014, assenyalen que al llarg de la darrera

dècada s'ha produït una reculada en l'ús del català als centres d'ensenyament -, tant entre els discents com entre els docents; per tant, es dona una invisibilització i desprestigi social de la llengua. Es produeix un retrocés dels coneixements de la llengua pròpia al final de l'etapa educativa i, a més, de la llengua pròpia a totes les administracions.

En un article publicat al núm. 163 de la revista *PISSARRA*, editada per l'STEI i dedicada al català, Maria del Mar Vanrell, professora del Departament de Filologia Catalana i Lingüística General de la UIB, destacava alguns dels punts més rellevants de les actituds dels joves en relació amb la llengua pròpia:

1. *La tendència a mudar de llengua dels catalanoparlants inicials va en augment.* El fet de viure en un territori de més densitat de català, com ara la Part Forana de Mallorca i l'illa de Menorca, afavoreix el manteniment del català com a llengua habitual i també la muda dels no catalanoparlants inicials cap al català.
2. *L'oferta i la difusió determinen la llengua o les llengües del consum cultural.* S'ha vist que en general els joves fan un consum limitat en català de la televisió, el cinema, els videojocs i les plataformes de vídeo a la carta. En canvi, la presència del català en la música que escolten i el contingut de les xarxes socials és més elevada.
3. *La llengua de qui mena una activitat de lleure influeix sobre les pràctiques lingüístiques dels participants.* Tant en les activitats de lleure (esports, activitats artístiques i altres activitats) com en l'associacionisme, la llengua de qui condueix l'activitat, però també l'entorn on es desenvolupa, és a dir, si es tracta d'un context de més o menys presència social del català, pot afavorir o dissuadir que els participants usin el català.
4. *El català s'entén com una llengua exclusiva dels nascuts aquí.* Així, doncs, en la identitat dels joves de les Illes l'element etnolingüístic encara hi té una presència considerable. Això provoca el fet que molts catalanoparlants canviïn de llengua

amb un interlocutor desconegut o amb qualsevol persona que no percebin autòctona per la manera de parlar o per l'aparença.

Tot plegat posa de manifest que la llengua catalana a les Illes ha entrat en una fase de retrocés evident, que només amb actuacions transversals i continuades en el temps es podrà revertir. Cal, per tant, fer prevaler la normativa vigent pel que fa a la situació legal del català en el seu reconeixement com a eina de comunicació oficial, tant a l'àmbit autonòmic com estatal. En el cas dels joves, el problema no és només el de la minva de coneixements generals, sinó de l'ús quotidià del català. Les generacions joves actuals tenen un grau de formació lingüística elevat.

Un altre element, especialment important en el cas dels joves, és la mundialització i l'accés al món sencer. Les llengües hegemòniques com l'anglès o l'espanyol agafen pes. L'*Anuari de l'Educació* de 2024, que inclou un article «Impulsar l'ús del català a l'escola: de l'acció individual a la tasca col·lectiva» de Xisca Castell i Isabel Crespi, assenyala que un «factor que interfereix de manera directa en les mudes i les tries lingüístiques dels infants a les escoles és la llengua amb què el mestre o professor s'adreça als estudiants».

Així, si un mestre fa servir sempre el català per interactuar amb els alumnes (sobretot en les estones que no constitueixen temps de classe), aleshores és habitual que el català tingui un ús més elevat entre els estudiants. I afegeixen una observació important és que, «tot i que en grau més baix [...] s'enregistren casos d'alumnes amb llengües inicials diferents del català que fan la muda al català per parlar amb els mestres». D'aquí la importància de convertir el col·lectiu docent en un referent lingüístic. En l'estudi, hi ha a més testimonis de joves que reclamen als docents tenir un comportament lingüístic coherent i que els parlin en català.

L'assoliment de la competència en la comunicació lingüística en llengua catalana s'observa amb els indicadors que registren les

proves de l'Institut d'Avaluació i Qualitat del Sistema Educatiu (IAQSE), que ens mostren l'evolució negativa dels resultats.

Pel que fa a l'alumnat de 2n d'ESO, en català, passa del 73,6% el curs 2008-2009 al 60,6% el curs 2013-2014, al 63,8% el curs 2016-2017 i, finalment, al 49% en la consolidació de la competència durant el curs 2023-24. Pel que fa a 4t de primària, l'altre curs de referència, la tendència també va a la baixa: s'ha passat d'un assoliment del 59,2% el curs 2012-13 a un assoliment del 49% el curs 2023-24. Aquestes diferències són estadísticament significatives i requereixen mesures urgents.

A més, atesa l'estructura econòmica i social il·lenca, cada cop és més alarmant la manca de docents en el sistema educatiu de l'Arxipèlag, la qual cosa provoca que s'hagi de recórrer a docents provinents de fora que sovint no disposen de la competència lingüística necessària.

Per tant, és necessari actuar des de diferents aspectes:

S'ha de fer una diagnosi científica i acurada entorn dels usos de la llengua pròpia i del seu grau d'assoliment a tot el sistema educatiu.

Convé promocionar que un major nombre de persones es matriculin del grau de Llengua i Literatura Catalanes. És molt important incentivar aquests estudis perquè necessitam més personal docent especialista, però també hem de menester més personal docent (no necessàriament filòlegs) capacitats lingüísticament en català.

Convé assegurar una formació dels docents que doni resposta a la situació actual de les aules: gestió de la diversitat lingüística, tècniques d'immersió lingüística, etc. S'ha de prioritzar, en qualsevol àmbit, el coneixement de la llengua pròpia per a qualsevol procediment d'accés a la funció pública i, en particular, a la funció pública docent. S'ha d'acreditar formació específica (FOLC).

S'ha de garantir un pla de formació adaptat, dinàmic, efectiu i en horari lectiu, als docents nouvinguts per a l'assoliment de la

competència lingüística en la llengua pròpia de les Illes. Convé prestar una atenció especial a la formació dels professors pel que fa a la llengua, però també amb capacitat didàctica i coneixement de les metodologies adequades per a un context com el nostre.

Objectius

- Augmentar i fer viu l'ús del català a l'escola.
- Aconseguir que la normalització lingüística sigui assumida per tota la comunitat educativa.
- Garantir la competència lingüística dels alumnes en acabar l'etapa obligatòria.
- Revertir la tendència negativa quant a l'assoliment del coneixement del català.
- Garantir la competència lingüística professional dels alumnes de formació professional.
- Garantir la formació dels docents en català.

El Pla per a la incentivació del català

Tot plegat, per donar compliment a tot el que s'ha exposat anteriorment i treballar en la millora de la qualitat educativa, es proposen les següents mesures:

Diagnosi de la situació del català als centres educatius

1. Estudi sobre la situació real del català com a llengua vehicular i d'ús en totes les activitats dels centres educatius.
2. Diagnosi dels coneixements del català entre l'alumnat.
3. Sens perjudici de tot el previst en aquest Pla, en el termini d'un any, elaboració per part de l'Administració educativa d'un pla que tingui com a objectiu millorar l'ús del català a les escoles, el coneixement del català de l'alumnat, el compliment de la normativa actual, així com qualsevol altra qüestió que pugui indicar la diagnosi.

4. Diagnosi biennal de l'assoliment de la competència en llengua catalana, que s'ha de traspasar a la comissió que es crearà per a fer el seguiment d'aquest Pla. Es vincula amb l'objectiu de l'etapa obligatòria: assegurar la competència perquè els joves puguin fer un ús lliure de la llengua.

Organització i recursos de l'Administració

5. Recuperació de la Direcció General de Política Lingüística (DGPL) i separació de qualsevol altra funció no relacionada amb la normalització lingüística. És a dir, compliment de l'Acord de millora de 2023.
6. Recuperació del Servei d'Ensenyament en Català, que fou suprimit l'any 2012, ara amb el nom de Servei d'Ensenyament de Català i en Català. Un servei ben dotat que doni suport a totes les etapes educatives amb els recursos necessaris per donar-hi viabilitat.
7. Eliminació del Pla Pilot Voluntari de Lliure Elecció de Llengua per a centres educatius sostinguts amb fons públics d'educació primària i d'educació secundària obligatòria de les Illes Balears.

Recursos i intervencions als centres

8. Millora substancial de la dotació de dinamitzadors lingüístics i de les seves condicions sociolaborals.
9. Augment i desplegament significatiu de la quota per al Programa d'Acolliment Lingüístic i Cultural (PALIC), amb la implicació dels municipis i entitats associatives, esportives i lúdiques de l'entorn de cada centre.
10. Millora dels plans d'acollida als centres d'infantil i primària. Dotació de quota addicional als centres, en forma de mestre addicional +1, per atendre la diversitat.
11. Augment de la importància de les aules d'acollida, per tal de facilitar la inclusió lingüística i alhora en l'entorn social i cultural dels alumnes nouvinguts.

12. Creació d'un pla d'acollida als centres 0-3 dependents de la Conselleria.
13. Importància de l'adquisició d'una bona oraltat en català, que ha de ser una prioritat del sistema educatiu.
14. Com es fa a l'assignatura d'anglès, desdoblament a l'assignatura de català, per tal de fomentar la pràctica de l'expressió oral, especialment en els alumnes no catalanoparlants.
15. Promoció i organització d'intercanvis lingüístics amb centres de territoris de parla catalana, també de la Catalunya Nord, per tal de reforçar lligams entre catalanoparlants.
16. Creació d'un mòdul obligatori de català professional a cada cicle formatiu, amb continguts de llenguatge específic.
17. Formació en sociolingüística per a tots els professionals de l'ensenyament, especialment destinada a formar en com treballar les actituds lingüístiques.
18. Difusió entre l'alumnat del sistema d'homologacions de llengua catalana a final de secundària i batxillerat com a manera de reconèixer el seu esforç, així com, també de les necessitats d'acreditar coneixements de català en incorporar-se al món laboral.
19. Dotació a cada centre d'un responsable de la gestió lingüística amb l'objectiu de promoure l'ús oral i escrit, tant en l'aprenentatge de les matèries com en les relacions entre alumnes i en les activitats extraescolars.

Universitat de les Illes Balears

20. Dotació amb més crèdits als estudiants de la UIB per tal d'assegurar el domini oral de la llengua i les destreses necessàries per gestionar la diversitat lingüística actual a les aules.

21. Augment dels crèdits de les matèries de Català, Literatura Catalana i Tècniques d'immersió lingüística al Màster universitari de formació del professorat de la UIB, així com, també al Curs oficial de formació pedagògica i didàctica equivalent de la Fundació Universitat i Empresa de les Illes Balears (FUEIB).
22. Adopció de mesures necessàries per acollir la nova població. Per exemple, cal assegurar una oferta de cursos de llengua catalana i coneixement de l'entorn sociocultural per als alumnes, amb anterioritat a la incorporació al sistema universitari.
23. Actualització dels currículums del grau de Llengua i Literatura Catalanes.

Augment de la plantilla docent de català

24. Promoció del grau de Llengua i Literatura Catalana entre els joves, d'una manera especial entre els graduats de titulacions socials i humanístiques.
25. Establiment de la modalitat a distància dels estudis d'aquest grau.
26. Promoció dels estudis de Filologia catalana amb la flexibilització de la matrícula que faciliti l'accés a persones que fan feina en altres professions.
27. Millora de les condicions per poder obtenir el requisit lingüístic amb l'ampliació de l'oferta formativa de català.
28. Oferta de cursos gratuïts d'ensenyament de català i de coneixement de l'entorn sociocultural per a funcionaris de les Illes Balears que encara no tenen el requisit. Cal que sigui una oferta específica per als docents, que s'ajusti a les seves necessitats i motivacions.
29. Reducció o eliminació de les taxes de les diferents entitats que fan formació de català.

30. Institut d'Ensenyament a Distància de les Illes Balears (IEDIB): Oferta de tots els nivells de català fins al nivell C1.
31. Creació d'un curs A1/A2 per al professorat nouvingut a l'IEDIB.
32. Oferta dels seminaris específics, de totes les especialitats dels seminaris del FOLC a l'IEDIB.
33. Oferta de formació de català dins el mateix centre, en horari de permanència.
34. Ampliació del nombre de convocatòries, tant lliures com presencials de FOLC a la UIB. Oferta de totes les especialitats de FOLC a totes les illes.

Accés a les llistes d'interins

35. Priorització en qualsevol tràmit d'interinitats del coneixement de la llengua catalana a l'hora d'accedir-hi, per davant de qualsevol altre requisit. També en aquells procediments que permetin l'accés a persones que no formen part de la llista d'interins (procediment urgent).
36. Accés gratuït i obligatori a formació de català en horari laboral per a les persones que accedeixin a una plaça com a personal funcionari interí que no compleix el requisit de català.
37. Establiment d'un termini d'un curs per a l'assoliment del nivell B1 i de dos cursos per al requisit complet.
38. Establiment d'un termini addicional de presentació del requisit de català amb anterioritat a l'adjudicació de destinacions provisionals.
39. Flexibilització extraordinària i temporal dels requisits d'accés un cop exhaurida la llista de persones admeses amb els requisits ordinaris.

Oposicions

40. Establiment d'un termini addicional de presentació del requisit de català abans de l'inici de les proves selectives.

Inspecció educativa

41. Revisió de les funcions d'Inspecció.
42. Elaboració d'un informe anual, per part d'Inspecció Educativa, sobre la situació del català als centres de les Illes; i més concretament, de l'adequació del Projecte lingüístic de centre (PLC) a la normativa actual, així com la seva implementació. Aquest informe s'ha de fer arribar a la Comissió de seguiment d'aquest pla. Convé recordar que una de les actuacions prioritàries del Departament d'Inspecció per al curs 2024-2025 és la «supervisió, control, assessorament i seguiment de l'aplicació del Projecte lingüístic de centre».

Comunitat educativa

43. Oferta de classes de català i de coneixement de l'entorn sociocultural per a famílies a l'inici o a la finalització de l'horari lectiu.
44. Oferta de classes de català i de coneixement de l'entorn sociocultural per a personal no docent que vulgui millorar la seva competència lingüística en horari laboral perquè faciliti, amb el seu comportament lingüístic, que el català sigui la llengua habitual de funcionament, també en les activitats informals.

Entorn escolar i activitats extraescolars

45. Establiment d'una comissió de relació amb entitats del municipi per fer activitats de manera conjunta de difusió i promoció de la llengua pròpia.
46. Establiment d'un requisit del català per a les persones que facin activitats extraescolars o de menjador en els centres educatius.

47. Modificació dels Projectes lingüístics de centre per incloure-hi la normalització lingüística en les activitats extraescolars i de menjador.
48. Articulació de mesures de coordinació i col·laboració amb les entitats esportives i de lleure, entre altres, per a normalitzar l'ús del català en el seu àmbit, amb l'establiment de la competència lingüística en el seu àmbit.
49. Incentivació de la presència del català en totes aquelles activitats en què participen els alumnes dins i fora de l'escola.
50. Recuperació dels moviments de renovació pedagògica i Escoles d'estiu per capacitar els docents, a més d'intercanviar les millors pràctiques entre professorat i centres.

Seguiment del Pla

51. Creació d'una comissió de seguiment, formada per l'Administració, representants dels treballadors, l'OCB, altres representants de la societat civil i la UIB, que s'ha de reunir de manera trimestral.

